

Mulighetenes barn

Loveleen Rihel Brenna

Skribent og leder for Foreldreutvalget for Grunnskolen

Arun står med senket blikk. Han lytter til den norske læreren som er sint på ham. Læreren løfter Aruns hake og sier: «Se på meg når jeg snakker til deg!» Arun er usikker på om læreren er sint på ham fordi han kastet snøball, eller fordi han ikke vil se på ham. Med tårer i øynene ser Arun opp på læreren. Læreren skriver melding hjem.

Dette er mennesker som innehar et utvidet repertoar av normer, væremåter og konvensjoner

Når far til Arun leser meldingen, blir han sint. Han hadde aldri forventet at hans sønn skulle vise ulydighet og uoppdragen oppførsel på skolen. Arun holder blikkontakt med far. Far hever stemmen og ber Arun senke blikket. «Se ned, uforskammede unge. Vis meg respekt. Vis at du angrer på det du har gjort!» sier far sint. Arun senker blikket, forvirret og såret.

Barn som vokser opp med flere kulturer møter ofte motstridende krav fra omgivelsene. Deres sosialiseringsspross i en virkelighet bestående av ulike verdsett kan føre til at mange går igjennom en smertefull tid, fordi autoritetene i deres liv stiller motstridende krav til dem.

Spesielt når det gjelder barns sosiale kompetanse, kan det være ulike oppfatninger om hva som er høflig og uhøflig oppførsel. Når de voksne rundt barna ikke har felles verdiplattform og heller ikke kjenner til hverandres forhold til dannelse, kan det oppstå mange misforståelser. Dette kan igjen skape usikkerhet og forvirring hos barna som skal pendle mellom de voksne. Mange bruker så mye krefter på å håndtere slike dagligdagse situasjoner at de ikke får frigjort energi til å gå inn i sitt indre og se hvilke muligheter som ligger i å vokse opp med flere kulturer. De bruker mye tid på å få aksept og finne ut hva som er akseptabel oppførsel hjemme og i samfunnet

Kultur er råmateriale for dannelse av en identitet. Dermed har mange barn sin identitet forankret i to eller flere kulturer. Disse barna er ofte en gruppe som blir sett på, men som ikke blir sett. Barna kan oppleve at de ikke er utenlandske nok for foreldrene og minoritetsmiljøene, og definert ut av det gode fellesskapet. Samtidig er de ikke norske nok for nordmenn. Når de ikke får tilhørighet til et fellesskap, kan de føle ensomhet og frustrasjon.

Mange foreldre ønsker å ha minst mulig fornorskede barn fordi de ønsker å videreføre sine tradisjoner og sine verdier. Flertallet ønsker imidlertid at barna skal bli mest mulig norske, for først da blir de definert som integrert. Men de voksne forteller ikke barna hva som skal til for å bli akseptert og inkludert i fellesskapet. Tvert om kan det virke som at de voksne konkurrerer om å forme barna på sine premisser. De er ikke klar over hvordan det er å vokse opp som minoritet i et samfunn, eller hvordan det er å gjøre verdivalg når verdiene mellom hjemmet og samfunnet er så forskjellige. Når barna ikke klarer å innfri de voksnes urimelige krav, blir de ofte plassert i negative båser. Da kan de føle seg undertrykt og krenket både av majoriteten og i minoritetsmiljøene.

Ved å usynliggjøre personers eller gruppers iboende muligheter, styrke, kompetanse og tanker, kan man volde mye urett og smerte, og frata dem friheten til å definere seg selv. Det blir en krenkelse av individets eller gruppens integritet. Når barn dag ut og dag inn får høre at de ikke er gode nok, når de blir stigmatisert både i majoritetssamfunnet og i minoritetsmiljøet, kan de få en opplevelse av at de er lavest på rangstigen. Da blir det vanskelig å få forståelse for hva verdier som likeverd, demokrati,

solidaritet, fellesskap eller frihet betyr. Deres erfaringer er ikke i samsvar med de flotte ordene voksne bruker.

Disse barnas sosialisering skjer både i kulturen foreldrene representerer og i kulturene de møter i samfunnet rundt seg. Gester, koder og handlingsmønstre barna velger, er avhengige av hvilken kontekst de er i. Deres flerkulturelle kompetanse er en styrke som også innbærer en evne til rolleskifte som deres foreldre mangler, og som nordmenn flest ikke har. De har utviklet en dyktighet når det gjelder raske omstillinger. Flerkulturelle barn og unge er stadig i en prosess der noe kjent møtes med noe ukjent, og der erfaring og sammenligning av begge fenomenene fører til en slags distanse i vurderingen. Dette er mennesker som innehar et utvidet repertoar av normer, væremåter og konvensjoner, inklusiv religionsrelaterte normer og tradisjoner.

Denne kompetansen har de ikke fått gratis. Den har krevd mange vonde erfaringer, misforståelser, lojalitetskonflikt og utstøting. Mange av dem får etter hvert et dybdesyn som de fleste andre barn mangler. De forstår det usagte og det uskrevede mye lettere, fordi de har flere perspektiver og erfaringer fra sine ulike virkeligheter.

Det er altfor mange som har mangelfokus på disse barna, kanskje fordi de voksne ikke makter å utløse eller fremheve barnas iboende kompetanse. I samtale med barn med flerkulturell bakgrunn er det viktig at de voksne retter oppmerksomheten mot mulighetene og ressursene barna har. De voksne skal ha evne til å se lyset i tunnelen, og gi barna tro på seg selv. Kjernen i arbeidet med barn i sårbare livssituasjoner må være å styrke dem. Barna trenger ofte bare noen voksne som kan lytte til dem på deres premisser. Noen som kan være lufteventiler. Noen som kan hjelpe dem med å skape orden og sammenheng i deres indre og ytre. Mange trenger råd om hvordan de skal ta små opprør hjemme og i samfunnet, uten å havne i vanskelige konflikter med foreldre og andre. De trenger veiledning om hvordan de kan fortelle sine foreldre at de trenger å få litt frihet, uten å såre dem eller krenke dem. De trenger noen som kan hjelpe foreldrene til å forstå barna sine slik de er. De har en drøm om å bli verdsatt, lyttet til og få aksept.

Den største feilen man kan gjøre under samtalen med barna, er å legge vekt på kulturkonflikter og religionskonflikter. Da blir ikke disse barna «sett», men de blir atter engang «sett på», og det blir vanskelig å se mulighetene. Lytt til barna og se hvilke ressurser de har og hva man kan bygge videre på for å styrke dem ytterligere. Ofte er dette barn med mange tanker og refleksjoner om seg selv og sin situasjon. Det er barn som har tenkt tusen tanker, før de søker veiledning og hjelp.

Barn som vokser opp med flere kulturer lever ofte i en virkelighet som er oppstykket og fragmentert. Foreldre kjenner ikke til barnas skolesituasjon, skolen kjenner ikke til barnas hjemmesituasjon, moskeen kjenner ikke til hva barna gjør i fritiden, fritidsklubblæderen kjenner ikke til hva barna gjør når de er med venner i byen. «Broene» som kunne danne helhet og sammenheng mangler. Jo større avstand det er mellom hjemmets og samfunnets verdier, jo viktigere blir det å bygge broer.

Arun synes det er vanskelig å vite hva far og læreren forventer av ham og hvordan han skal tilfredsstille de voksne. Når det er store forskjeller mellom verdiene mellom hjem og skole, blir det viktig å satse på tett samarbeid mellom hjemmet og skolen for å finne en felles verdiplattform. Arun trenger en bro mellom hjemmet og skolen.